

Camelia-Daniela Plăstoi

Camelia-Daniela Plăstoi

T.P.S. Iarnă
Partea I

Editura UNIVERSITARIA

Craiova, 2019

Referenți științifici:

Prof.univ.dr. Marian Durbăcea-Bolovan

Conf.univ.dr. Georgian Badea-Miss

Copyright © 2019 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PLĂSTOI, CAMELIA-DANIELA

T.P.S. Iarnă / Camelia-Daniela Plăstoi. - Craiova : Universitaria, 2019-
vol.

ISBN 978-606-14-1512-0

Partea 1. - 2019. - Conține bibliografie. - ISBN 978-606-14-1513-7

796

Copertă și grafică imagini schi alpin: Alexandru Ciovică

© 2019 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Cuvânt înainte

Prezentul material cuprinde informații despre evoluția, regulamentele și metodică de învățare aferente sporturilor de iarnă și se adresează tuturor celor care doresc să se informeze despre specificitatea fiecărei probe și sport abordat, precum și celor ce vor să dobândească abilități practice elementare caracteristice sporturilor de iarnă.

Noțiunile teoretice cu aplicativitate practică sunt expuse pedagogic, descrise analitic și exprimate prin terminologii specifice fiecărei probe și sport în parte, contribuind la stocarea cât mai exactă a informației și la posibilitatea realizării execuțiilor specifice. Conținuturile capitolelor sunt redată într-o succesiune ce facilitează parcurgerea și asimilarea informațiilor specifice, descriind aspectele reliefante ale sporturilor de iarnă abordate și evidențiind particularitățile tehnice utile în asimilarea corectă a noțiunilor practice.

Doresc să adresez mulțumiri și să-mi exprim recunoștința față de domnul Wilhelm Grosz pentru colaborarea realizată și pentru amabilitatea de a pune la dispoziție pentru conținutul acestui material informații extrem de valoroase și calificate cu aplicativitate practică în domeniul sportului, dar și interdisciplinar, ce vor contribui la îmbogățirea bagajului informațional teoretic și practic al cititorului.

De asemenea, adresez mulțumiri adolescentului talentat Alexandru Ciovică pentru bunăvoința cu care a acceptat să realizeze grafica aferentă copertii acestei cărți.

CAPITOLUL I

REPERE EVOLUTIVE

I.1. EVOLUȚIA SCHIULUI ALPIN PE PLAN MONDIAL

Evoluția pe plan Mondial a informațiilor referitoare, de-a lungul timpului, a tot ceea ce este legat de schi, sunt parte componentă a civilizației umane a fiecărei nații, generând astfel cunoașterea și înțelegerea, precum și reconstruirea unor etape din viața omului, în similitudine cu evoluția umanității și cu necesitatea satisfacerii nevoi de cunoaștere și de păstrare a elementelor importante ca bază a identității umane.

Prin evoluția sa omul a trebuit să-și învețe și să-și perfecționeze anumite deprinderi motrice, în funcție de zona geografică în care trăia și nevoit să-și confecționeze diferite unelte (materiale ajutătoare) care să-i faciliteze activitățile.

Pentru multe popoare, în special pentru popoarele nordice, dar nu numai, ”schiul a fost o unealtă de primă necesitate, (lucru confirmat și de istoricii care vorbesc despre „civilizația schiului”), deoarece se impunea pentru a putea denumi o perioadă importantă în dezvoltarea popoarelor nordice, mai ales în epoca marilor migrații spre zonele septentrionale ale Europei sau nordul continentului American.” (Zettersen A., 1938, *Pa skidor*)

Necesitatea deplasării pe întinderea albă, procurarea hranei și nevoia supraviețuirii sunt puncte de pornire în marcarea evoluției schiului fiind atestate diferite materiale rudimentare pe care le foloseau popoarele nordice și nu numai.

Se regăsesc astfel, în mai multe scrieri, mențiuni despre „aripile de lemn” ”care atestă apariția lor înainte de a se fi inventat roata și a se fi construit drumul,” prin care ”omul a căutat să cucerească întinderea albă a iernii, să și-o facă din înfricoșător dușman un aliat de nădejde.” (Zettersen A., 1938, *Pa skidor*)

Existența schiului poate fi atribuită unor popoare cu multe milenii în urmă însă cine a alunecat prima dată pe schiuri este foarte greu de menționat. Diferite scrieri atestă apariția schiului la popoarele lor prin consemnări culese și transmise prin poveștile celor mai vârstnici supraviețuitori, spre exemplu: ”bătrânii poporului din Siberia occidentală, privind cerul înstelat al lungii nopți polare, povestesc nepoților lor despre Tunc-Poks, zeul vânătorilor, care pornise la vânătoare și în timp ce alerga după un ren i s-a rupt un schi, dar fiind un schior foarte bun nu a renunțat la vânătoare, ci a continuat pe un schi până a prins renul. Ei arată nepoților lor dărele albe ce brăzdează cerul, spunând că acelea sunt urmele schiurilor lui Tunc-Poks.” (Zettersen A., 1938, *Pa skidor*)

În scrierile din mitologia Nordului se regăsesc legende cu o ”zeiță a vânătorii pe care o numeau Skada, și care îi învăța pe oameni să folosească schiul, iar aceștia au numit-o și au socotit-o zeița schiului și a sfârșitului zăpezii denumind-o Ondurrdis sau Onerdis. Legenda mai spune că zeița Skada a avut doi copii, un băiat și o fată, băiatul ducând mai departe tainele schiului. Tot în mitologia Nordului apar afirmații despre ”Ullr, Ullr sau Ull care era zeul iernii, al vânătorii și al tragerii cu arcul. El era fiul lui Egje și ginerele lui Thor, zeul războiului, și schia atât de frumos și atât de iute, încât schiorii au ales să poarte și astăzi chipu-i bărbos pe diverse talismane.” (Epuran Gh., 1958)

Există multe legende care atestă prețuirea adusă de popoarele Nordului ”miraculoaselor tălpi de lemn” prin care omul a devenit stăpân pe vremea rea din timpul iernii, supunând animalele realizând trecerea de la vânătoarea cu ajutorul capcanelor la vânătoarea prin urmărire.

Arheologi și muzeografi menționează că originile îndepărtate ale schiului contribuie la edificarea schiului ca ”cel mai vechi mijloc pe care omul l-a pus în sprijinul libertății sale de mișcare.” (Epuran Gh., 1958)

Schiurile de noroi, dispărute astăzi, erau folosite și în Rusia, dar mai ales în China și Coreea. Mai târziu, în anii 145-86 Î.Ch. se vorbește despre

aceste schiuri în lucrarea „Sziki”, iar într-o gravură din paginile acestei lucrări se văd schiurile de noroi ca fiind sunt ovale și făcute din împletitură de nuiele.

”Împletitura din crengi capătă o formă îmbunătățită („Racheta Trug”); „osul de gheață”, străbunul patinelor, se apropie de aspectul cunoscut, iar plasa de nuiele pentru călcat noroiul devine „schiul de noroi” realizat din scânduri de lemn de formă ovală, asemănător caiacelor cu extremitățile ușor arcuite și ascuțite. În timpul orelor de pândă, atenția vânătorului era atrasă de forma copitei renului – cu vârful rotunjit (oarecum asemănător spatulei – vârful schiului de azi) pentru alunecare și pintenul dinapoi pentru frânare. De aici și până la construirea „bocancului de zăpadă” nu a fost prea greu, materialele folosite fiind lemnul, pe care-l scobeau și oasele mari de animale. Treptat, treptat, obiectele de călcat zăpada încep să fie perfecționate, ajungându-se la o formă mult îmbunătățită realizată din lemn plat cu vârful ascuțit pentru a putea permite despicierea zăpezii.” (Epuran Gh., 1958)

Cu trecerea timpului, istoria acestui mijloc de deplasare, ce va intra în curând în dotarea armatelor și apoi va deveni sport, începe într-adevăr să fie scrisă.

Muzeele din mai multe țări culeg și valorifică informațiile despre evoluția schiului, informații ce pot fi accesate de cât mai mulți doritori. Astfel, în unele dintre ele cum ar fi: muzeul de la Oslo, situat în clădirea trambulinei de la Holmenkollen de lângă Stockholm, la Fiskartorget, în muzeele de antichități de la Moscova și Leningrad, în cele de la Copenhaga sau de la Helsinki, în cel de la Berna sau în muzeul brașovean de la poalele Tâmppei, se regăsesc materiale și obiecte care argumentează apariția și evoluția schiului.

Apar, de asemenea, prin anii 1930-1931, dovezi aduse de arheologi dintr-o grotă din Balingstas în apropiere de Uppsala (Suedia) ce constau într-un desen rupestru ce evidențiază un vânător pe schiuri (datând din anul 1050 I.Ch.).

O altă descoperire, de această dată într-o mlaștină din Hotihg, Suedia centrală, pune în valoare un schi apreciat la o vechime de aprox. 4200 de ani. Acoperit de straturi vechi de turbă, schiul găsit dovedește că nu laponii au

adus schiul din Asia, prin nord în Scandinavia, ci acesta a existat aici încă din epoca de piatră.

Au fost găsite, de asemenea, diferite forme de oase de animale găurite la extremități și rotunjite la capete și care se presupune că erau folosite ca patine, în vremurile preistorice, în Pomerania, în nordul Poloniei, în Islanda, Olanda și în vecinătatea locuințelor lacustre din Elveția.

O altă descoperire este edificată într-o cavernă de lângă lacul Onega, N-V Rusiei (spre partea europeană) printr-un desen ce simbolizează o sanie.

Istoricul sovietic Artihovski susține, ”pe bună dreptate, că cele mai vechi reprezentări de schiori, petrogrifele descoperite în localitățile Besove Sledki (în 1926 de A.M. Linevski) și Zalavrug (în 1936 de V.I. Rovdonikas), localități lângă Marea Albă, dovedesc că și în Europa Răsăriteană, din cele mai vechi timpuri, schiurile au fost alunecătoare. Faptul că aceste încrustații în piatră, făcute – după aprecierile arheologilor – pe la sfârșitul mileniului al III-lea și începutul mileniului al II-lea I.Ch., deci acum 4000 de ani, arată schiori care folosesc câte un băț și au genunchii îndoți, constituie o dovadă de netăgăduit că oamenii acelor timpuri alunecau pe schiuri, bățul fiindu-le de ajutor pe teren plat și în urcușuri – *“Petrogriful” descoperit la Zalavrug (U.R.S.S.)*. Figurile, deși numai conturate, mai permit să se vadă că acum 4000 de ani se cunoștea și rondea care se pune la capătul de jos al bățului pentru a-i limita afundarea în zăpadă.” (Zettersen A., 1938, *Pa skidor*)

Un desen sculptat în piatră aflat la Rodov (Norvegia), ”datează din neolitic și confirmă, prin aceeași sugestivă îndoire a genunchilor, folosirea schiurilor alunecătoare în Scandinavia – *“Schiorul sculptat în piatră în epoca neolitică” Rodov (Norvegia)*. Desenatorul, mai puțin îndemânic, ne pune în încurcătură în ceea ce privește identificarea obiectului ținut de schior în mână: să fie arc sau băț ce ajută la deplasare. Gestul, trădat de poziția brațelor, ne face să credem că este vorba de un arc, ca și în desenul în stâncă descoperit în Suedia, la Boksta lângă Upsala.” (Epuran Gh., 1958)

Carl J. Luther, un promotor al schiului modern și redactor al revistei „Der Winter”, mult apreciată în anii 1930 considera că schiul s-a născut în

Asia centrală, ca mai târziu să fie asimilat migrațiilor unor popoare; după Luther, schiul ar fi ajuns în Nordul Europei prin intermediul laponilor și al finicilor.

El susține prin argumente aceste afirmații, asemănând „rachetele de călcat zăpada” sau schiurile găsite în Finlanda și Islanda cu cele utilizate în N-E Asiei, sau de către membrii tribului “athabaski” din Canada septentrională, această afirmație generând multe discuții și prin faptul că un savant, Fridtjof Nansen, care studiasse fenomenul și din punct de vedere filologic, îi împărțea punctul de vedere.

Apar ulterior și alte puncte de vedere, dar și teorii referitoare la originea schiului, majoritatea acestor informații regăsindu-se în diverse scrieri ce aparțin promotorilor acestui mod de deplasare și dar și evoluției sale ca activitate sportivă.

În lucrarea „Urme de schi peste veacuri”, Gh. Epuran, descrie o clasificare făcută de ”sociologul francez G. Montandon pe trei tipuri de schiuri:

- ✓ schiul primitiv de călcat (racheta, de obicei circulară);
- ✓ rachetele canadiene, schiul de călcat perfecționat (genul „trug”);
- ✓ schiul de alunecare.”

Suedezii O. Svan și A. Zettersen redau o clasificare a schiurilor în funcție de regiunile în care au fost folosite:

➤ ”*tipul de sud* – întrebuințat de la munții Urali până în Norvegia, este prevăzut cu un lăcaș scobit pentru picior și căptușit cu piele pe talpă;

➤ *tipul arctic* – utilizat în nordul Siberiei și al Europei, se caracterizează printr-o formă bombată pe fața superioară și cu orificii verticale pentru legături. Talpa acestuia era acoperită cu piele sau era goală;

tipul de nord – folosit de scandinavi (Norvegia, Suedia și Finlanda) se prezintă diferit de celelalte prin faptul că schiul stâng este mai lung și mai îngust, cu rol de alunecare, iar dreptul este mai scurt și acoperit cu piele pentru împins.” (Zettersen A., 1938, *Pa skidor*)

În capitolul "Armele și instrumentele de vânătoare în folosință la laponi", din lucrarea intitulată „Laponia” (Johann Scheffer, 1670), acesta descrie "schiurile *soleae lignae*, cu tălpi de lemn, dar cărora în Laponia li se spunea *skider* sau *skiier*. Schiul drept era mai lung decât schiul stâng servind ca schi director și având un nume special, "andur sau *andra*". De obicei, el avea talpa acoperită cu blană pentru a nu aluneca înapoi la urcare și nici prea iute la coborâre. Legătura consta dintr-un inel din nuiele în care se introducea vârful încălțăminteii și o curea trecută peste toc, oprind piciorul să iasă din inel."

Documente istorice menționează felul în care laponii își construiau schiurile, "...ei alegeau un pin înclinat spre soare, cu o curbură pronunțată și din trunchi se tăia o fâșie spre „inima” lemnului. Astfel, curbura și vârful schiului erau realizate foarte simplu și se mențineau permanent așa, ei numind curbura *Olle* sau *Ollo...*", iar îndemânarea cu care construiau schiurile făcea posibilă susținerea afirmațiilor referitoare la faptul că aceștia ar fi inventat schiul perfecționat de alunecare. (Zettersen A., 1938, *Pa skidor*)

În jurul anilor 1970-1971 se regăsesc documente referitoare la apariția "Monoschiul" ce folosește parțial tehnica specifică schiului alpin, cu diferența poziționării pe schi, picioarele fiind așezate paralel pe un singur schi lat.

"Mogul schiul", o altă formă de practicare a schiului, pe părții cu diferite forme de relief sau pe porțiuni de pantă special amenajate cu denivelări sub formă de mogule, ridicături de diferite mărimi etc., schiurile pentru mogul fiind mai înguste și cu o elasticitate crescută la torsiuni.

Se regăsesc în diferite documente scrise ce fac referiri și la practicarea schiului pe nisip, având denumirea de "SandSki" și a schiului pe iarbă sau pământ "Roller Skiing" - în aceste cazuri, schiurile fiind prevăzute cu role la capete.

În evoluția schiului urmează o perioadă de permanente îmbunătățiri în paralel cu extinderea informațiilor teoretice și punerea în concordanță cronologică a acestora la nivel Mondial, însă, anul 1888 reprezintă un moment marcant în arhiva evolutivă a schiului.

Povestea rămasă în istorie are ca personaje pe Nansen, care a traversat Groenlanda pe schiuri împreună cu un grup de temerari. Având 27 de ani, acesta se aventurează, în Mai 1888, să plece din Cristiania spre Groenlanda, împreună cu un grup format din: Samuel Johansen Balto, Christian Christiansen Trana, Ole Nielsen Ravne (toți trei de origine laponă), Otto Sverdrup și Olaf Dietrichson. Și-au construit colibe din gheață și le-au acoperit cu pieile cărate pe sănii, în timp ce au traversat munții de gheață ai Groenlandei, au suferit datorită viscozelor înfiorătoare, suportând arsuri provocate de gerul extrem (-50°C), însă continuând să meargă timp de 65 de zile, pe o distanță totală de 560 km și altitudini de 2700m.

Parcursul lor a fost extrem de greu, însă expediția lui Nansen a generat începerea expedițiilor pe schiuri, fapt ce a permis extinderea ulterioară a diferitelor cercetări și studii în zonele montane.

Toate aceste forme de alunecare au contribuit la definirea *schii alpin* de astăzi, aceasta fiind și ce-a mai practică formă de activitate montană, atât ca activitate de timp liber, cât și ca sport de performanță, fiind cel mai răspândit și totodată cel mai cunoscut tip de schi. Acesta implică elemente simple și complexe (plug, derapare, ocolire, cristiani, carving) punând bazele alunecării pe zăpadă.

1.2. APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA SCHIULUI ALPIN ÎN ROMÂNIA

Primele consemnări despre schi, pe pământ românesc apar în scrierile lui Alexander Gwanin (de origine italiană), în cronică „Sarmatiae Europae descriptio” („Cronica Europei Sarmatice”), în capitolele dedicate Carpaților păduroși („Permio Regio”) și în „Locuitorii din regiunea Ceremușului” („Ceremisi Populi”), unde schiul apare sub denumirea de „*nartae*”. Autorul menționează în cartea sa utilitatea schiului pentru locuitorii Ceremușului, (din zonele nordice ale țării noastre) și felul în care ei se deplasau pe zăpadă cu aceste materiale ajutătoare.

Se regăsesc, de asemenea, afirmații despre localnicii Bihorului, care foloseau un ”schi primitiv” pentru deplasarea pe suprafața zăpezii; în Satu Mare, păstorii folosesc ”rachete rotunde cu plase în interior” (Zettersen, A., 1938)

Alte documentare despre schiul pe meleaguri românești, datează începând anul 1837, odată cu apariția „Societății carpatine ardelene”, la Brașov, urmată de „Trinitatea vremelnică” (1869), având ca promotori pe Nicolae Grigorescu, Alfred Bernath și Dimitrie Grecescu.

Între anii 1873-1882, în zonele din Transilvania se semnalează apariția „Asociațiilor de patinaj”, iar în 1893, prin publicațiile în revista ”Hercules” locuitorii sunt informați despre „sănișul pe picioare” care se practica la Cluj și Bihor, luând ființă, în același an și ”*Societatea carpatină „Sinaia”*”, o societate turistică ce se preocupă de sporturile practicate iarna, pe zăpadă.

În anii ce urmează, aceeași revistă amintită anterior, relatează date despre deplasări făcute pe schiuri între Cluj și Turda (35 km în 5 ore și 30 de min.), de către schiorii V. Hulița, L. Birkaș și E. Toperțer, dar și despre aportul Academiei de Comerț și a Clubului Sportiv al Tineretului Studios din Cluj, la promovarea schiului printre cetățenii români.

Ulterior apar diferite centre la Brașov, Cluj, Sibiu sau pe Valea Prahovei (în jurul anilor 1900-1902) și înființarea societății de schi din Brașov (1905) aparținând locuitorilor de naționalitate germană „Kronstadter ski-vereinigung” (K.S.V.), ce reușește să totalizeze, încă din primul an, 54 de membrii afiliați, și care în anul 1907 construiește în Poiana Postăvarului prima cabană (”o colibă din scânduri de câțiva metrii pătrați”) ce asigură celor veniți să schieze un mic adăpost.

În același an, Mathias Zdarski (”părintele schiului alpin”) invitat de societatea de schi „Kronstadter Schi - Vereinigung” (K.S.V.), face o instruire schiorilor, arătându-le ”tehnica școlii de schi de la Lilienfeld ce folosea un băț uriaș ca sprijin în viraje”.